

Klimat- och energistrategi 2024–2027

Beslutad av:	Kommunfullmäktige, 2024-11-21, §205
Diarienummer:	KS-00659-2023
Kontaktperson:	
Dokumenttyp:	Strategi
Dokument-ID:	STR – 14989
Version:	2
Berörd verksamhet:	Alla förvaltningar, Barn- och utbildningsförvaltningen, Externa , Kommunledningsförvaltningen, Kultur- och fritidsförvaltningen, Samhällsbyggnad, Social- och arbetsmarknadsförvaltningen, Teknisk förvaltning, Vård- och omsorgsförvaltningen
Giltig från:	2024-12-17
Giltig till:	2027-12-31
Antal sidor:	20

1. Inledning

Jordens klimat förändras just nu i snabb takt. Temperaturökningen ger konsekvenser för ekosystem och människors samhällen på en omfattande och svåröverblickbar nivå. Det är mänsklighetens utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser som är orsaken till dagens klimatförändringar

FN:s klimatpanel, IPCC, har konstaterat att vi behöver göra stora utsläppsminskningar på kort tid. För att begränsa den globala temperaturökningen till Parisavtalets mål om 1,5 grader krävs att utsläppen globalt börjar minska före 2025, att de halveras till 2030 och att världen når nettonollutsläpp 2050 samtidigt som koldioxid avlägsnas från atmosfären.

För att bidra till Parisavtalets mål är det viktigt att Östersunds kommun tar ansvar för de direkta utsläppen och energianvändningen, det som genereras eller används inom kommungränsen, genom att bli fossilbränslefritt och energieffektivt 2030. Kommunorganisationen visar vägen genom att bli fossilbränslefri under 2025. Det är också viktigt att Östersund tar ansvar för de indirekta utsläppen, de utsläpp som genereras utanför kommungränsen. Detta genom att arbeta för en klimatneutral kommunkoncern 2030 och minskning av konsumtionsutsläppen.

Klimat- och energistrategin vägleder kommunorganisationens arbete med att minska utsläppen av växthusgaser och energianvändningen i den egna organisationen och i samhället.

1.1. Östersunds kommuns beslutade klimatmål

Östersunds kommun har genom Klimatprogrammet, Klimatkontrakt 2030 samt Översiktsplan 2020–2040 politiskt fastställt följande mål:

- De fossila koldioxidutsläppen ska minska med 100 procent i kommunorganisationen under år 2025.
- De fossila koldioxidutsläppen ska minska med 100 procent till år 2030 i Östersunds kommun som geografiskt område.
- Energianvändningen ska minska med 40 procent till år 2030¹ i Östersunds kommun som geografiskt område² och med 30 procent i kommunorganisationen.
- Östersunds kommunkoncern ska vara klimatneutral till år 2030.
- Färdmedelsfördelningen i Östersunds tätort ska vara 40 % bil, 20 % kollektivtrafik och 40 % aktiva transporter, cykel och gång, år 2030.
- Östersunds kommun ska vara klimatpositiv till år 2040 i kommunen som geografiskt område.
- Östersunds kommun ska verka för att hushållens konsumtionsbaserade utsläpp halveras till 2030³ samt uppgår till högst 1 ton koldioxidekvivalenter/person och år 2050.

¹ Basår 2010

² Elintensiva etableringar särredovisas vid uppföljning av målet.

³ Utgår från konsumtionskompassen (SEI 2022) som baseras på data för 2019. För Östersunds kommun uppgick hushållens utsläpp till 6 319 ton CO₂e/p.

2. Syfte

Klimat- och energistrategin är ett styrande dokument som ska vägleda Östersunds kommunkoncerns arbete mot minskad klimatpåverkan och minskad energianvändning under perioden 2024–2027.

Klimat- och energistrategin visar inom vilka områden Östersunds kommun ska vidta åtgärder för en effektiv klimatomställning som uppnår beslutade mål inom klimat och energi.

Genomförande av strategin bidrar till att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Strategin kopplar främst till målen hållbar energi för alla, hållbar industri, innovationer och infrastruktur, hållbara städer och samhällen, hållbar konsumtion och produktion, bekämpa klimatförändringarna samt ekosystem och biologisk mångfald.

3. Avgränsningar

Strategin är kommunövergripande och gäller därmed för samtliga nämnder och förvaltningar i Östersunds kommun.

Strategin omfattar i första hand det kommunorganisationen har direkt rådighet över men även områden där kommunorganisationen kan verka för att kommuninvånare och näringsliv minskar sin klimatpåverkan och energianvändning.

Strategin ska vägleda hela kommunkoncernen. De kommunala bolagen påverkas konkret genom målet om klimatneutral kommunkoncern 2030 samt genom ägardirektiv och utpekade åtgärder inom utvecklingsområde Energi.

4. Genomförande och uppföljning

Strategin innehåller utvecklingsområden som vardera innehåller en inriktningstext samt åtgärder. Inriktningstexterna ger vägledning till hur kommunorganisationen ska agera under strategiperioden. Åtgärderna är kopplade till berörda processgrupper och ska utgöra underlag till budgetarbete och verksamhetsplanering. Varje åtgärd har en ansvarig processgrupp, som står överst. Dessa ansvarar för uppföljning av åtgärden.

Uppföljning av strategins genomförande redovisas årligen i kommunens miljöredovisning. Samhällsbyggnad ansvarar för att samordna och sammanställa uppföljningen. På begäran från Samhällsbyggnad lämnar kommunens förvaltningar genomförandestatus för respektive åtgärd, vilket sker i början av varje kalenderår. Jämställdhet, jämlikhet och klimaträttvisa skall vara faktorer som beaktas vid genomförande av åtgärderna.

5. Utvecklingsområden

Under framtagandet av strategin har sju utvecklingsområden identifierats för strategiperioden. Det är områden som är av särskild vikt för minskad energianvändning och klimatpåverkande utsläpp i Östersunds kommun.

Åtgärderna i strategin riktar sig till kommunorganisationen och/eller de kommunala bolagen och kan ha direkt påverkan internt eller på hela den geografiska kommunen. För att särskilja dem är de åtgärder med direkt påverkan på den geografiska kommunen märkta med ett hjärta:

5.1. Organisation och styrning

I Östersunds kommunorganisation ska klimatomställning och minskad energianvändning genomsyra alla verksamheter. Användning av miljöledningssystem ska kvalitetssäkra klimatarbetet och säkerställa ständiga förbättringar.

För att påskynda klimatomställningen bör kommunorganisationen samverka med aktörer inom offentlig förvaltning, akademi och näringsliv. Exempelvis bör dialog och samverkan med Trafikverket utvecklas för att minska utsläppen från trafiken. Även Försvarsmaktens kommande etablering i Östersund väntas öka klimatutsläppen i kommunen. Därför blir samverkan mellan kommunen och Försvarsmakten viktig för att begränsa utsläppen.

Kommunorganisationen bör arbeta för att skala upp och sprida egna genomförda projekt med hög utsläppsminskningspotential.

Kommunorganisationen ska aktivt kommunicera med kommuninvånare och företag för att vägleda mot minskad konsumtion och minskad användning av fossila bränslen samt mot färdmedelsmålet 2030.

Kommunorganisationen ska ställa krav i ägardirektiv till de kommunala bolagen som bidrar till klimatneutralitet. Dessa bolag har en stor möjlighet att påverka hushåll och företag inom det geografiska området. Det finns mycket kunskap och utvecklingspotential inom hela kommunkoncernen som bör tas till vara för att tillsammans snabbare minska kommunens klimatpåverkan.

5.1.1. Åtgärder till budgetarbete och verksamhetsplanering

Åtgärderna nedan ska vara en del av kommunorganisationens budgetarbete samt verksamhetsplanering.

 = Åtgärder som har direkt påverkan det geografiska området Östersunds kommun.

	Åtgärder – Organisation och styrning	Processgrupp
1 	Genomför utbildningsinsatser för kommuninvånare samt alla medarbetare och förtroendevalda inom områdena klimat och energi. Syftet är att öka kunskap och förståelse för klimatomställningen.	Miljö- och hälsoskydd; Kommunikation
2	Årligen se över, och vid behov uppdatera, åtgärddirektiv för de kommunala bolagen som rör minskad miljö- och klimatpåverkan.	Miljö- och hälsoskydd; Energi och värme; Bostads- och lokalförsörjning
3 	Utred och definiera Översiktsplanens mål om ett klimatpositivt Östersund 2040	Miljö- och hälsoskydd
4	Utred en definition av målet Klimatneutralt 2030 för kommunkoncernen som tas upp för beslut under 2024.	Miljö- och hälsoskydd
5	Utveckla organisation och arbetssätt inom kommunorganisationen som stödjer en effektiv och snabb klimatomställning.	Miljö- och hälsoskydd; Ledning
6	Genomför åtgärder inom de områden där Östersund har fått låga poäng i miljörankningar och benchmarking. På detta sätt kan utsläppen minska samtidigt som kommunens miljöprofil stärks.	Miljö- och hälsoskydd
7	Utveckla det strategiska arbetet med upphandling för att skapa bättre förutsättningar att ställa klimatkrav samt förbättra uppföljningen av dessa.	Ledning

5.2. Transporter, resor och arbetsmaskiner

Östersunds kommunorganisation ska underlätta för anställda och kommuninvånare att resa och transportera sig fossilbränslefritt.

För att minska klimatutsläppen och nå målet om färdmedelsfördelning 2030 behöver kommunorganisationen arbeta för att styra, reglera och begränsa biltrafiken samt planera för en omfördelning av trafikytor som gynnar aktiva transporter och kollektivtrafik.

Kommunorganisationen ska arbeta aktivt med beteendeförändringar och uppmuntra kommunanställda och kommuninvånare till arbetspendling med cykel, gång och kollektivtrafik. En förutsättning för detta är förbättring och utveckling av både infrastruktur samt drift och underhåll av gång- och cykelvägar, både sommar- och vintertid.

För ett transporteffektivt samhälle behöver kommunorganisationen verka för att goda kollektivtrafikförbindelser finns till tätorter och byar i kommunen.

Kommunorganisationen ska också verka för samåkning, delade resor och etablering av fler bilpooler. Genom att också verka för effektivisering/ruttoptimering av transporter kan såväl miljömässiga som ekonomiska besparingar uppnås.

Kommunorganisationen bör aktivt kommunicera den interna resepolicyen för att främja hållbara tjänsteresor. Av miljömässiga skäl bör resfritt väljas i första hand, tåg prioriteras för långa tjänsteresor och gång eller cykel för korta resor. Kommunorganisationen ska fortsätta klimatväxla tjänsteresor med flyg.

Genom att öka möjligheterna att tanka eller ladda el, biogas eller vätgas främjar kommunorganisationen omställningen till fossilfria resor och transporter. Kommunorganisationen bör verka för att externa aktörer etablerar laddinfrastruktur i hela kommunen. Där det ej är kommersiellt möjligt bör kommunorganisationen själv överväga att etablera laddstationer. Kommunorganisationen bör också verka för etablering av tankstationer för vätgas.

Kommunorganisationen ska samverka med andra aktörer för att driva utvecklingen mot elektrifierade båtar, skotrar och arbetsmaskiner, bland annat genom att använda elektrifierade arbetsmaskiner vid bygg- och anläggningsprojekt.

Kommunorganisationen bör se HVO som ett övergångsbränsle och inte en permanent lösning för att ersätta fossila bränslen. Vid nyinvestering av fordon och maskiner samt vid upphandling ska, i första hand, drift med el, biogas och vätgas prioriteras, och i andra hand, HVO100.

5.2.1. Åtgärder till budgetarbete och verksamhetsplanering

Åtgärderna nedan ska vara en del av kommunorganisationens budgetarbete samt verksamhetsplanering.

 = Åtgärder som riktar sig till det geografiska området Östersunds kommun.

	Åtgärder – Transporter, resande och arbetsmaskiner	Processgrupp
8	Tillsätt en förvaltningsöverskridande samordning av trafikstrategiskt arbete med representation från KLF, SB och TF. Syftet är att skapa ett effektivt och långsiktigt arbetssätt som styr mot hållbar mobilitet och målbilden om färdmedelsfördelning 2030.	Transporter; Fysisk planering; Mark och exploatering; Gator, vägar och parkering
9 	Ta fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen inom hållbar mobilitet som styr mot målen om färdmedelsfördelning 2030 samt fossilbränslefritt och energieffektivt 2030.	Transporter; Fysisk planering
10 	Utred behov och möjligheter att införa fler gång- och cykelfartsområden i Östersunds centrum.	Transporter; Gator, vägar och parkeringar
11	Minska antalet tjänstebilar i kommunorganisationen genom till exempel bilpooler, elcyklar, bussåkning, taxitjänst och samåkning.	Fordon och transporter
12 	Utveckla prova på-koncept för att stödja arbetspendling med hållbara och aktiva transportsätt. (Exempelvis testa vintercykling, lastcyklar, kollektivtrafik).	Miljö- och hälsoskydd

	Åtgärder – Transporter, resande och arbetsmaskiner	Processgrupp
13 	Initiera och samordna gröna resplaner för arbetsplatsområden eller större arbetsplatser i kommunen, där syftet är att stödja hållbar arbetspendling och tjänsteresor.	Miljö- och hälsoskydd
14 	Utveckla och genomför kampanjer för barn och ungas aktiva resor (gång och cykel) till skolan. Syftet är att främja barn och ungas hälsa samt minska klimatpåverkan.	Miljö- och hälsoskydd; Gemensamma- och stödprocesser som är specifika för utbildning; Kommunikation;
15	Utred hur kommunorganisationen kan stödja anställda till aktiv arbetspendling. Detta genom exempelvis utökad friskvård, kampanjer samt arbetsplatsers förutsättningar för cykelpendling. Implementera åtgärder från utredningen under strategiperioden.	HR/Personal; Miljö- och hälsoskydd
16 	Genomför en årlig resvaneundersökning bland kommunanställda med avseende på arbetspendling. Samt genomför återkommande resvaneundersökningar mot kommuninvånarna. Syftet är att följa trender i resvanor och utvärdera satsningar.	Miljö- och hälsoskydd
17 	Ta fram och kommunicera en positiv framtidsvision för Östersunds färdmedelsfördelning 2030. Detta för att främja beteendeförändringar till mer aktivt resande. Åtgärden bör genomföras i dialog med destinationsbolag och näringsliv.	Miljö- och hälsoskydd; Transporter; Kommunikation
18	Utveckla kommunorganisationens tjänstecykelpooler för att möjliggöra och underlätta för alla kommunanställda att välja cykel för sina tjänsteresor. Detta inkluderar tillgängliggörande, underhåll, utbildning och kommunikation om tjänstecyklarna.	Miljö- och hälsoskydd
19	Ställ och följ upp krav på förnybara bränslen vid alla upphandlingar inom transporter, energi, bygg och anläggning med ambitionshöjningar under avtalstiden. Detta för att möjliggöra en fossilbränslefri kommun år 2030.	Upphandling och inköp; Miljö- och hälsoskydd
20	Upprätta intern snabbbladdstation för tunga och lätta fordon för att skapa förutsättningar för inköp av eldrivna fordon och arbetsmaskiner inom kommunorganisationen.	Fordon och transporter
21 	Kartlägg och synliggör lämpliga platser för etablering av laddinfrastruktur och vätgastankstationer i den geografiska kommunen. Detta för att kunna möta etableringsförfrågningar från externa parter.	Mark- och exploatering; Transporter; Energi och värme
22 	Genomför åtgärder som främjar delade varutransporter och ruttoptimering för att minska antalet tunga transporter i kommunen.	Främjande av näringsliv och utveckling; Miljö- och hälsoskydd
23 	Utveckla standard för driften av kollektivtrafiken, både sträckor och hållplatser, för att öka driftsäkerheten. Detta för att öka busstrafikens tillförlitlighet.	Transporter; Gator, vägar och parkering
24 	Utred standard och platser för laddstationer runt Storsjön, i den del som omfattas av Östersunds kommun, för elektrifiering av båttrafik.	Allmän fritidsverksamhet; Mark- och exploatering

5.3. Samhällsplanering och byggande

Samhällsplaneringen är ett av de viktigaste verktygen för att minska klimatpåverkan och energianvändning i den geografiska kommunen.

Kommunorganisationen ska i beslutsunderlag synliggöra den klimatpåverkan som fysisk planering ger upphov till.

Det är viktigt för framtiden att skapa en stadsstruktur som gör det möjligt och attraktivt att gå, cykla och åka kollektivt. I stads- och trafikplaneringen ska framkomlighet prioriteras i följande ordning: gång, cykel, kollektivtrafik och biltrafik. Kommunorganisationen behöver även beakta nya trafikslag, såsom drönare, i sin stads- och trafikplanering.

Kommunorganisationen ska uppmuntra andra aktörer att använda klimatsmarta byggnadsmaterial och byggnadssätt.

Kommunorganisationen ska arbeta för en klimatneutral bygg- och anläggningsprocess och minskar därför aktivt klimatpåverkan och energianvändning. Kommunorganisationen behöver förvalta sitt fastighetsbestånd på ett långsiktigt sätt för att öka dess livslängd och minska behovet av nybyggnation.

5.3.1. Åtgärder till budgetarbete och verksamhetsplanering

Åtgärderna nedan ska vara en del av kommunorganisationens budgetarbete samt verksamhetsplanering.

 = Åtgärder som riktar sig till det geografiska området Östersunds kommun.

	Åtgärder – Samhällsplanering och byggande	Processgrupp
25	Utred hur kommunorganisationen når en klimatneutral bygg- och anläggningsprocess. Ta fram aktiviteter och styrdokument som leder mot detta. Åtgärden bör genomföras under 2025.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Leda bygg- och anläggningsprojekt; Miljö- och hälsoskydd
26	Tillsätt en förvaltningsöverskridande samordning av processen kring arkitektur och klimatsmart byggande från planering till genomförande och förvaltning. Detta för att skapa ett effektivt och långsiktigt arbetssätt som styr mot klimatneutralt byggande.	Fysisk planering; Mark och exploatering; Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Leda bygg- och anläggningsprojekt
27	Arbeta för att uppnå miljöbyggnads silverkrav som minimum vid alla kommunorganisationens ny- och ombyggnationer. Minst en nybyggnation certifieras för Silver under strategiperioden 2024–2027, för att kvalitetssäkra processen.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Leda bygg- och anläggningsprojekt
28	Kartlägg kommunorganisationens befintliga resurser av anläggningsmaterial och skapa förutsättningar för återanvändning av dessa. Exempelvis gatssten, asfalt, grus, jord, med mera.	Mark och exploatering; Gator, vägar och parkering; Leda bygg- och anläggningsprojekt

	Åtgärder – Samhällsplanering och byggande	Processgrupp
29	Arbeta med insatser för att öka kunskapen inom hela kommunorganisationen avseende klimatneutralt byggande, samt vilka möjligheter som finns att minska klimatpåverkan genom hela plan- och byggprocessen. Kompetenshöjning ska i synnerhet omfatta byggprojektledare och beställare av byggprojekt.	Miljö- och hälsoskydd; Leda bygg- och anläggningsprojekt
30	Utred och inför metod för klimatkalkyler som används vid investeringsbeslut för bygg- och rivningsprojekt. Metoden bör innefatta livscykelkostnadsperspektiv som speglar kostnad över tid. En merkostnad initialt kan innebära en besparing över tid.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Leda bygg- och anläggningsprojekt
31	Digitalisera bygg- och anläggningsprojekt för att stödja minimering av spill, resurseffektiv materialanvändning, produktion och logistik.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Leda bygg- och anläggningsprojekt
32	Genomför minst en funktionsupphandling i ett byggprojekt för att dra nytta av marknadens innovationskraft för resurs- och klimateffektiva lösningar. Dra lärdomar utifrån ekonomiska och klimatomfattiga parametrar.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Leda bygg- och anläggningsprojekt
33	Ta fram och inför modell för upphandling av bygg- och anläggningsprojekt som inkluderar utvärderingskriterier för klimatpåverkan.	Upphandling och inköp; Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Leda bygg- och anläggningsprojekt
34	Inkludera krav på vilka material som ska återvinnas och återbrukas vid upprättande av rivnings- och kontrollplaner.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Lov och tillsyn enligt PBL; Leda bygg- och anläggningsprojekt
35 	Använd stadsrumsanalyser som verktyg för att planera för en stad med närhet och tillgänglighet, som främjar gång och cykel.	Fysisk planering; Mark och exploatering
36 	Vid tecknande av markanvisningsavtal ska minskad klimatpåverkan och/eller ökad biologisk mångfald uppmannas bland annat genom att grönytefaktor bör vara en del av avtalet.	Mark och exploatering
37 	Ta fram ett styrdokument kring arkitektur och byggande som vägleder mot klimatsmarta byggmaterial, effektiv energiprestanda, hållbar lokalisering samt Översiktsplanens målsättning om en klimatpositiv kommun 2040.	Fysisk planering; Mark och exploatering; Lov och tillsyn enligt PBL
38 	Samverka med privata fastighetsägare kring cirkulära och klimatsmarta lösningar i samband med etablering av nya kvarter och byggnationer.	Fysisk planering; Mark och exploatering; Lov och tillsyn enligt PBL
39 	Revidera parkeringspolicyn för Östersunds kommun och säkerställ att den stödjer kommunens mål inom klimat och mobilitet.	Fysisk planering; Mark och exploatering; Gator, vägar och parkering; Transporter
40	Utred och planera det undre luftrummet samt skapa förutsättningar för drönare i den fysiska planeringen och infrastrukturplaneringen. Verka för utökad drönanvändning inom kommunen.	Miljö- och hälsoskydd; Fysisk planering; Mark och exploatering; Lantmäteri och kartarbete

5.4. Energi

Kommunorganisationen ska endast använda förnybar energi. För att öka den egna förnybara energiproduktionen ska solceller installeras, där det är möjligt, på offentliga byggnader vid nybyggnation och större ombyggnationer. Detta i enlighet med beslut i kommunfullmäktige.

Kommunorganisationen ska arbeta för minskad energianvändning vilket är både resurs- och kostnadseffektivt samt en förutsättning för att minska klimatutsläppen.

För att effektivisera energianvändningen bör kommunorganisationen samverka med näringsliv och akademi samt bedriva och utveckla energi- och klimatrådgivning och energitillsyn.

Kommunorganisationen behöver arbeta med energieffektivisering och utjämning av effektoppar i det egna fastighetsbeståndet. Genom att bygga energisnålt vid nybyggnation och energieffektivisera befintligt fastighetsbestånd kan energianvändningen minska samt leda till att de ökande kraven från EU nås.

Kommunorganisationen ska verka för att minska belastningen på energisystemet genom beteendeförändringar, digitala lösningar och energilagring.

För att öka nyttjandegraden av befintligt fastighetsbestånd bör kommunorganisationen verka för samnyttjande av lokaler, dels internt mellan verksamheter, dels med kommuninvånare.

5.4.1. Åtgärder till budgetarbete och verksamhetsplanering

Åtgärderna nedan ska vara en del av kommunorganisationens budgetarbete samt verksamhetsplanering.

 = Åtgärder som riktar sig till det geografiska området Östersunds kommun.

Nr	Åtgärder – Energi	Processgrupp
41 	Ta fram en fördjupad energi- och effektoppar för Östersunds kommun tillsammans med de kommunala bolagen.	Energi och värme; Bostads- och lokalförsörjning; Miljö- och hälsoskydd; Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll
42 	Bedriv ett strategiskt forum och samarbetsorgan för energifrågor tillsammans med de kommunala bolagen. Detta för att överbygga/minska målkonflikter och möjliggöra och underlätta omställningen mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun.	Energi och värme; Bostads- och lokalförsörjning; Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Leda bygg- och anläggningsprojekt; Miljö- och hälsoskydd
43	Utred och ta fram åtgärder för att minska läckage från dricksvattenssystemet samt minska läckage till avloppssystemet. Detta för att minska energianvändning i systemen.	Vatten och Avlopp
44	Genomför utredning om värmeåtervinning av rötslammet i avloppsreningsverket i Göviken. Utredningen bör inkludera möjliga tekniska lösningar inklusive kostnader och energibesparingspotential.	Vatten och Avlopp

Nr	Åtgärder – Energi	Processgrupp
45	Utred och implementera energieffektiva alternativ till att använda dricksvatten för bevattning. Exempelvis genom utnyttjande av regn- eller dagvatten och renat spillvatten.	Drift av Sport- och Fritidsanläggningar; Parkförvaltning
46	Kartlägg kommunorganisationens fastighetsbestånd med avseende på energiprestanda och ta fram energieffektiviseringsåtgärder som höjer energiprestandan samt kapar effekttoppar. Detta i syfte att hitta kostnadseffektiva åtgärder med hög effektiviseringspotential.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll
47	Utred och inför modell eller metodik för energieffektivisering av kommunorganisationens fastighetsbestånd.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll
48	Beräkna och inkludera energianvändning från hyrda fastigheter i kommunorganisationens energiuppföljning.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Miljö- och hälsoskydd
49	Utred vilka kravställningar kring energiprestanda och energieffektivisering som ska gälla när kommunorganisationen hyr lokaler externt. Implementera dessa i kommande hyresavtal.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll
50	Genomför åtgärder för AI-styrning i lämpliga fastigheter i kommunorganisationens fastighetsbestånd. Syftet är att minska energianvändningen och kapa effekttoppar.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll
51	Genomför åtgärder för flexibilitet och lagring av el i lämplig fastighet i kommunkoncernens fastighetsbestånd. Till exempel batterilager, Vehicle to grid/home eller andra innovativa lösningar.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll

5.5. Konsumtion

Östersunds kommunorganisation ska minska klimatutsläppen från konsumtion. Resurser bör användas på ett hållbart sätt som utgår från att öka resurseffektiviteten. Det innebär att minimera användningen av jungfruliga råvaror, använda produkter så länge som möjligt och recirkulera resurserna genom återbruk och återvinning.

Kommunorganisationen ska förbättra sina möjligheter till delad användning, återanvändning och reparation. Arbetssätt för att dela och återanvända interna resurser bör utvecklas.

Vid upphandling behöver krav ställas som bidrar till minskad resursanvändning och klimatpåverkan samt låg energianvändning. Detta genom att exempelvis minimera användningen av fossil plast samt engångsartiklar.

Östersunds kommunorganisation ska göra det lättare för kommuninvånare och näringsliv att återanvända och återvinna varor och material, samt verka för en minskad och mer hållbar konsumtion av varor. Kommunorganisationen bör använda arbetssätt, metoder och affärsmodeller som uppmuntrar eller bidrar till minskad konsumtion och en cirkulär ekonomi.

Östersunds kommunorganisation ska verka för att fossilfria evenemang anordnas inom kommunen.

5.5.1. Åtgärder till budgetarbete och verksamhetsplanering

Åtgärderna nedan ska vara en del av kommunorganisationens budgetarbete samt verksamhetsplanering.

 = Åtgärder som riktar sig till det geografiska området Östersunds kommun.

	Åtgärder – Konsumtion	Processgrupp
52	Följ upp kommunorganisationens klimatpåverkan från inköp/konsumtion årligen.	Upphandling och inköp; Miljö- och hälsoskydd
53	Ta fram handlingsplan för resurseffektiv, cirkulär och fossilfri plastanvändning inom kommunorganisationen.	Upphandling och inköp; Avfall och återvinning; Miljö- och hälsoskydd
54 	Genomför kommunikationsaktiviteter som syftar till att minska hushållens konsumtionsutsläpp.	Miljö- och hälsoskydd; Kommunikation
55 	Arbeta för ökad delningsekonomi i kommunen. Exempelvis genom att stödja initiativ som delningstjänster för bilar, verktyg, kläder m.m.	Miljö- och hälsoskydd
56	Säkerställ att krav avseende klimatpåverkan och minskad resursanvändning tas med i kommande styrdokument för upphandling och inköp.	Upphandling och inköp
57	Inför obligatorisk utbildning inom hållbar upphandling för upphandlare och beställare.	Upphandling och inköp
58	Utred och ta fram förslag för klimatväxling vid inköp av utvalda varor och tjänster.	Miljö- och hälsoskydd; Upphandling och inköp
59	Utred hur kommunorganisationen kan förlänga livscykeln för IT-utrustning samt utred behov av IT-utrustning i relation	Systemförvaltning och IT-arkitektur

	Åtgärder – Konsumtion	Processgrupp
	till tjänsteutövning. Utifrån resultatet ta fram åtgärdsförslag för minskad klimatpåverkan.	
60	Uttred effekter på transportarbetet från införandet av LOV (Lagen om valfrihet) inom vård- och omsorg, samt ta fram åtgärdsförslag för minskad klimatpåverkan.	Socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård
61	Minska klimatpåverkan från den mat kommunorganisationen tillagar och serverar till 1,65 kg koldioxidekvivalenter (CO ₂ e) per kg livsmedel under 2027. (Värde 2023: 1,87 CO ₂ e per kg livsmedel).	Tillhandahålla och servera skolmåltider till barn och elever; Tillhandahålla och servera måltider till äldre
62	Verka för att all mat som kommunorganisationen som arbetsgivare bekostar ska vara vegetarisk eller producerad i Jämtlands län (avser ej boenden/skolor/förskolor).	Miljö- och hälsoskydd
63	Öka andelen leverantörer från Jämtland/Härjedalen vid kommunorganisationens inköp av livsmedel. Med hjälp av DIS (Dynamiskt inköpssystem) kan även mindre leverantörer leverera varor.	Tillhandahålla och servera skolmåltider till barn och elever; Tillhandahålla och servera måltider till äldre
64	Genomför åtgärder för att minska köks-, serverings- och tallrikssvinn och sträva efter årlig minskning.	Tillhandahålla och servera skolmåltider till barn och elever; Tillhandahålla och servera måltider till äldre;
65	 Engagera barn och unga i miljö- och klimatfrågor för att skapa förståelse för en hållbar livsstil och minska klimatoro.	Miljö- och hälsoskydd; Grundskola och förskoleklass; Gymnasieskola
66	Utveckla interna reparationstjänster för kommunorganisationen för att förlänga livslängden på befintliga resurser.	Förvaltningsstöd
67	Minimera kommunorganisationens inköp av engångsprodukter.	Upphandling och inköp
68	Uttred och genomför samordning av inköp för att minska antalet godstransporter och enskilda inköp i butik.	Upphandling och inköp
69	Ta fram arbetssätt, verktyg och rutiner så att medarbetare på Östersunds kommun prioriterar att laga, hyra, samnyttja varor eller inhandlar återbrukade varor i stället för nyinköp.	Upphandling och inköp

5.6. Kolsänkor

För att nå klimatneutralitet ska Östersunds kommunorganisation arbeta målmedvetet med att sänka utsläppen av växthusgaser. För att kompensera för de utsläpp som inte går att helt bli av med, och för att stärka ekologisk resiliens att stå emot klimatförändringar, behöver kommunorganisation också arbeta för att bevara och öka lokala kolsänkor som binder koldioxid.

Genom att samarbeta med universitet och forskningsinstitutioner kan kommunorganisationen få tillgång till den senaste kunskapen, samt bidra till utveckling och tester av innovativa tekniker, för att öka kolinlagringen i skog och mark.

Alla former av träd och grönska bidrar till att kapsla in växthusgaser. I takt med ökad inflyttning till kommunen är det viktigt att bevara mängden grönytor och träd. Kommunorganisationen ska därför prioritera att den blå och gröna infrastrukturen bevaras och utvecklas.

Östersunds kommunorganisation ska även fokusera på att bevara befintliga våtmarker i kommunen. Genom att skydda dessa naturliga ekosystem bevaras kolsänkorna och biologisk mångfald gynnas.

Kommunorganisationen ska bedriva en ekologiskt ansvarsfull skogsförvaltning som bevarar skog med hög potential som kolsänka, hög biologisk mångfald samt främjar naturbetesbaserad renskötsel.

Kommunorganisationen bör verka för ökad användning eller produktion av biokol, samt att de kommunala bolagen bedriver infångning och omvandling eller lagring av koldioxid.

5.6.1. Åtgärder till budgetarbete och verksamhetsplanering

Åtgärderna nedan ska vara en del av kommunorganisationens budgetarbete samt verksamhetsplanering.

 = Åtgärder som riktar sig till det geografiska området Östersunds kommun.

	Åtgärder – Kolsänkor	Processgrupp
70	Ta hänsyn till potentialen för kolinlagring i processen för fysisk planering. Detta för att skapa ett effektivt och långsiktigt arbetssätt med tydlig ansvarsfördelning som styr mot en hållbar markanvändning, klimatneutralt byggande och hållbar tillväxt.	Fysisk planering; Mark och exploatering; Parkförvaltning
71	Ta fram och implementera en metod för ekologisk kompensation vid exploatering av naturmark, parkmark och grönområden för att kompensera för ökade växthusgasutsläpp, minskad kolinlagring, förlust av rekreationsyta och försämrade resiliens mot klimatförändringar.	Fysisk planering; Mark och exploatering; Parkförvaltning; Leda bygg- och anläggningsprojekt
72	Utred om återvätning är lämpligt som klimat- och biodiversitetsåtgärd i Östersunds kommun. Om så är fallet, peka ut vilka typer av marker och områden på kommunal mark som lämpar sig bäst och genomföra återvätning på dessa marker.	Miljö- och hälsoskydd; Fysisk planering; Mark och exploatering
73	Bevara och utveckla mängd och diversitet av grönytor och träd i Östersunds kommuns tätorter i syfte att lagra mer koldioxid, stärka biologisk mångfald och resiliens mot klimatförändringar. Till exempel genom att arbeta efter 3-30-300-regeln.	Fysisk planering; Mark och exploatering; Parkförvaltning
74	Identifiera kommunala mark- och vattenområden med hög potential som kolsänka. Utred åtgärder för att bevara och utveckla utpekade områden.	Miljö- och hälsoskydd; Mark och exploatering

5.7. Gröna finanser

Gröna finanser refererar till investeringar och ekonomiska aktiviteter som främjar ekologisk hållbarhet och socialt ansvarstagande. Dessa investeringar kan vara inom områden som förnybar energi, energieffektivisering, fossilbränslefri transport, och andra projekt som minskar koldioxidutsläpp och främjar ekologiskt ansvar.

Östersunds kommunorganisationen ska arbeta för att emittera (ge ut) gröna obligationer för att finansiera investeringar i klimatsmarta, ekologiskt hållbara och energieffektiva projekt. Detta ger investerare möjlighet att placera sina pengar i hållbara investeringar. Investeringarna som ingår i de gröna obligationerna främjar en hållbar tillväxt och bidrar till minskade koldioxidutsläpp.

Kommunorganisationen ska arbeta för att uppmuntra kommuninvånare och näringsliv att söka bidrag och projektmedel som bidrar till minskade klimatutsläpp och minskad energianvändning. Kommunorganisationen ska arbeta aktivt med att söka klimatomställningsstöd för att möjliggöra investeringar och utvecklingsprojekt.

5.7.1. Åtgärder till budgetarbete och verksamhetsplanering

Åtgärderna nedan ska vara en del av kommunorganisationens budgetarbete samt verksamhetsplanering.

 = Åtgärder som riktar sig till det geografiska området Östersunds kommun.

	Åtgärder – Gröna finanser	Processgrupp
75	Utveckla arbetet med att synliggöra klimatpåverkan som en del av budgetarbetet inom kommunorganisationen.	Miljö- och hälsoskydd; Ekonomi
76	Ta fram en klimatinvesteringsplan med kostnadsberäkningar och tydligt ansvar för att nå klimatmålen.	Miljö- och hälsoskydd; Ekonomi
77	Emittera gröna obligationer och synliggör dessa i kommunorganisationens budgetarbete.	Ekonomi; Miljö- och hälsoskydd
78	Säkerställ att kommunorganisationens kapitalplaceringar är fossilbränslefria.	Ekonomi
79	Utveckla en ekonomisk modell för investeringsbeslut, som synliggör drift- och underhållskostnader över tid. Extern part inom akademi eller näringsliv bör involveras i utvecklingen av modellen.	Ledning; Budget och finansiering av verksamhet

6. Förutsättningar för att nå fossilbränslefri kommunorganisation under 2025

Detta avsnitt redogör för de åtgärder som behöver genomföras under 2024 eller 2025 för att uppnå en fossilbränslefri kommunorganisation under 2025. När målet uppnåtts ska det bibehållas kommande år.

Åtgärder – Fossilbränsleritt 2025	Processgrupp
Fasa ut fossildrivna arbetsmaskiner och handredskap i kommunorganisationen. Vid inköp ska i första hand el- och biogasdrivna maskiner väljas, i andra hand HVO100.	Avfall Återvinning; Drift av sport- och fritidsanläggningar; Gator, vägar och parkering; Lantmäteri- och kartarbete; Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Parkförvaltning; Transporter; Vatten Avlopp; Mark och exploatering
Fasa ut kommunorganisationens fossildrivna tunga fordon. Vid inköp ska i första hand el- och biogasdrivna fordon väljas, i andra hand HVO100.	Avfall och återvinning; Drift av Sport- och Fritidsanläggningar; Fordon och transporter; Gator, vägar och parkering; Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Vatten och avlopp
Fasa ut kommunorganisationens fossildrivna lätta fordon. Vid inköp ska i första hand el- och biogasdrivna fordon väljas, i andra hand HVO100.	Fordon och transporter;
Fasa ut fossila drivmedel i M/S Thomée.	Ledning
Upphandla fossilfria maskin-, fordons- och transporttjänster inom följande områden: • Mattransporter • Frakt av avfall till Sundsvall • Maskin- och transporttjänster • Vinterväghållning • Slamtömning • Avfallstjänster • Färdtjänst • Skolskjutsar • Hyrbilar	Gator, vägar och parkering; Upphandling och inköp; Vatten och avlopp; Avfall och återvinning; Tillhandahålla och servera skolmåltider till barn och elever; Tillhandahålla och servera måltider till äldre; Transporter;
Fasa ut användningen av privata fordon som används i tjänsten.	Ledning
Säkerställ att laddmöjlighet finns för alla kommunorganisationens elbilar.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll Leda bygg- och anläggningsprojekt
Fasa ut kommunorganisationens användning av fossil eldningsolja.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll
Fasa ut kommunorganisationens användning av fossila drivmedel i reservkraftaggregat.	Lokalförsörjning och fastighetsunderhåll; Vatten och avlopp;

7. Relaterade dokument

- Östersund 2040 Översiktsplan
- Klimatprogram - Färden mot ett fossilbränslefritt och energieffektivt Östersund 2030
- Program för avfall – om förebyggande och hantering av avfall 2019–2028
- Näringslivsstrategi för hållbar tillväxt 2022–2026
- Strategi för grönstruktur 2021–2025
- Strategi för avfall – om förebyggande och hantering av avfall 2019–2022
- Miljöpolicy
- Resepolicy
- Riktlinje för arbetet med nationella minoriteter
- Riktlinje för klimatanpassning
- Åtgärdsprogrammet för luft

Bilaga 1. Förtydliganden

Begrepp	Förtydligande
3-30-300 regeln	En regel som tagits fram för att vet hur mycket växter en stad behöver: - Alla ska kunna se minst tre träd från sin bostad, skola och arbetsplats. - Varje stadsdelsområde ska ha minst 30 procents krontäckningsgrad. Måttet krontäckningsgrad talar om hur stor del av en yta som skuggas av trädkronor. - Alla invånare ska ha max 300 meter till ett grönområde.
Agenda 2030	Globala målen antogs av FN:s medlemsstater 2015. Målen ska bidra till en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling och vara uppnådda till år 2030 i världens alla länder.
Aktiva transporter	Innebär fysisk aktivitet för att ta sig till en given destination. Framför allt gång och cykel.
Biogas	Biogas är ett förnybart bränsle som framställs av biomassa och består till största delen av metan.
Biokol	Skapas via en så kallad pyrolysisprocess där organiskt material förbränns under syrefria förhållanden. Det organiska materialet kan bestå av exempelvis restprodukter från jordbruk, trä, alger, trädgårdsavfall m.m. Biokol fungerar som jordförbättrare och kolsänka då det är lagringsbeständigt i jorden i hundratals år.
Blå- och grönsstruktur	Sammanhängande system av gröna områden som parker, naturmark och vatten i anslutning till bebyggda miljöer.
Bygg- och anläggningsprocess	Bygg- och anläggningsprocessen kan delas upp i fyra skeden: - Förstudie – utreder vad som ska byggas och var det ska byggas - Projektering – byggnationen/ anläggningen ritas och dimensioneras - Produktion – själva utförandet - Förvaltning – drift av byggnaden eller anläggningen
Direkta utsläpp	Utsläpp av växthusgaser, såsom exempelvis förbränning av bränslen, som sker inom ett geografiskt område eller i den egna verksamheten.
Ekologisk resiliens	Förmågan hos ett ekosystem att motstå och återhämta sig efter en störning, till exempel stormar, bränder och föroreningar.
Energieffektivisering	Att få tillgång till mer energi utan att öka energiproduktionen genom att effektivisera befintlig energiomvandling antingen genom att få ut mer nytta av befintlig energianvändning eller genom att minska energianvändningen.
Energiprestanda	En byggnads energiprestanda talar om hur bra byggnadens energirelaterade egenskaper är. Det är ett sammanvägt mått på byggnadens byggnadstekniska och installationstekniska egenskaper. I Boverkets byggregler (BBR) ställs minimikrav på en byggnads energiprestanda genom ett primärenergital.
Fossila bränslen	Enligt Världsnaturfonden står fossila bränslen globalt för tre fjärdedelar av växthusgasutsläppen medan resterande del

	orsakas av avskogning, jordbruk och djurhållning. Fossila bränslen är energikällor i form av kolväten som återfinns i geosfären, främst naturgas (mest metan), petroleum (råolja) och kol. Diesel, bensin och eldningsolja är exempel på produkter av fossila bränslen. Fossila bränslen ger nettotillskott på kol i biosfärens och atmosfärens kolcykel till skillnad från förnybara bränslen som naturligt återfinns i detta kretslopp.
Funktionsupphandling	Innebär att beställaren beskriver egenskaperna hos den färdiga produkten, funktionen, utan att ange hur denna funktion ska uppnås. Det blir då utföraren/entreprenören som väljer vilken metod eller teknik som är lämpligast för att uppnå funktionen.
Grön obligation	Ett sätt att låna pengar till olika former av miljöprojekt. Ett verktyg för att öka medvetenheten om klimatrelaterade utmaningar och lösningar och samtidigt uppmuntra investerare att placera i gröna och hållbara projekt.
Gröna resplaner	En handlingsplan för att öka andelen hållbara och effektiva pendlingsresor till arbetsplatser eller arbetsplatsområden, med syftet att minska utsläpp av koldioxid.
Grönytefaktor	Grönyta är allt grönt inom tätortsgränsen, såsom allmänna parker och öppna gräsytor samt andra träd- eller gräsbevuxna ytor. Grönytefaktorn är kvoten mellan den "ekoeffektiva ytan" och hela tomtens eller fastighetens yta. Med hjälp av den räknar man fram andelen funktionella grönytor (ex. genomsläppliga ytor och ytor som täcks av träd, gräsmattor eller gröna tak) i förhållande till hårdgjorda ytor.
HVO	Hydrerade vegetabiliska oljor. Biodiesel som framställs genom hydrering (vätebehandling) av vegetabiliska oljor och/eller animaliska fetter och som kan blandas i diesel eller användas i stället för diesel i dieselmotorer då den är nästintill kemiskt identisk med fossil diesel.
Indirekta utsläpp /Konsumtionsbaserade utsläpp	Omfattar utsläpp från varor och tjänster oavsett var i världen utsläppen sker. Omfattar utsläpp från hela livscykeln: råvaruframställning, produktion, transporter, användning och avfallshantering.
Industriella symbioser	Industriell symbios innebär att företag/organisationer i innovativa samarbeten hittar möjligheter att samverka och där båda gynnas av att utbyta material, energi eller information.
Kapitalplacering	Avser placering av monetära medel i investeringsobjekt
Klimatkalkyl	Klimatkalkylen visar hur olika val vid förstudie och projektering påverkar den totala mängden utsläpp av växthusgaser vid bygg- och anläggningsprojekt. Klimatkalkyl kan utgöra beslutsunderlag till skillnad från klimatdeklaration som visar resultatet efter att byggnationen är färdigställd.
Klimatneutral	Klimatneutralt innebär ett nettonollutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Det innebär att de utsläpp som sker ska kunna tas upp av det ekologiska kretsloppet, kolinlagring i material eller med tekniska lösningar och därmed inte bidra till växthuseffekten.
Klimatpositiv	Klimatpositivt innebär ett nettoupptag av växthusgaser från atmosfären. Det innebär att de utsläpp som sker ska kunna tas upp av det ekologiska kretsloppet samt att binda ytterligare koldioxid.

Klimatväxling	Avgiftsbelägga något med hög klimatbelastning för att finansiera interna åtgärder för att minska sin egen organisations klimatpåverkan.
Koldioxidekvivalent	Mått på utsläpp av växthusgaser som tar hänsyn till dess olika förmåga att bidra till växthuseffekten. Koldioxidekvivalenter anger hur mycket koldioxid som skulle behöva släppas ut för att ge samma verkan på klimatet.
Kolsänka	En kolsänka är en funktion eller process där koldioxid tas upp ur luften och lagras under en lång tid.
Lagen om valfrihet (LOV)	Lagen om valfrihetssystem (LOV) reglerar vad som ska gälla när upphandlande myndigheter konkurrensutsätter delar av sin verksamhet genom att inrätta ett valfrihetssystem där brukaren får välja bland leverantörerna i systemet.
Livscykelkostnad	Totalkostnaden för en vara under hela dess livslängd.
Miljöbyggnad nivå silver	Miljöbyggnad är ett svenskt system för miljöcertifiering av byggnader. För att nå nivå Silver krävs det mer av byggnaden än att bara följa lagkrav.
Miljöledningssystem	Verktyg för att effektivisera och rationalisera företags och organisationers miljöarbete. Kan certifieras.
Resiliens	Ett begrepp som kan användas för att beskriva den långsiktiga förmågan att stå emot och återhämta sig från motgångar och kriser. Det kan gälla människor och samhällen, men också ekonomier och ekosystem.
Ruttoptimering	Ruttoptimering är en process där möjliga kombinationer av alternativ och begränsningar utvärderas i syftet att ta fram en ruttplan som utnyttjar fordonsparken på absolut bästa sätt.
Vehicle to grid/home	En teknik som möjliggör återföring av energi till elnätet (grid) eller till fastigheten (home) från batteriet i ett elfordon.
Viable Cities	Ett strategiskt innovationsprogram inriktat på klimatneutrala och hållbara städer.
Vätgas	Ett bränsle som kan användas för att transportera, lagra och tillhandahålla energi utan att ge koldioxidutsläpp. Vätgas tillverkas genom att spjälka vattenmolekyler med hjälp av el. Vätgas är en förnybar energikälla om den tillverkas av förnybar el.
Växthusgaser	Naturliga och konstgjorda gaser som utgör grunden till växthuseffekten genom att absorbera och utstråla infraröd strålning.